

REMBRANDT

Tafel van Vijf, 2019

ACHTERGROND EN PERSONAGES

Kunst in de zeventiende eeuw

Een portret van jezelf, of van je vrienden of familie is natuurlijk supermakkelijk: dat doe je met je smartphone. Die hadden ze niet in de zeventiende eeuw, maar ze hadden wel portretschilders die in opdracht en voor veel geld een (groeps)portret maakten. Dat was dus ook alleen weggelegd voor de rijken, en kon soms maanden of zelfs jaren duren om te maken. De portretten hadden eigenlijk dezelfde functies als foto's nu hebben: om je huis mooi mee te maken, om je status mee aan te geven maar ook om de herinnering aan overleden familieleden in stand te houden. De meeste kunst werd gemaakt in opdracht. Van vrije of abstracte kunst (het tegenovergestelde van figuratieve kunst waarbij echte dingen te zien zijn) was toen nog geen sprake.

Rembrandts werk viel op doordat hij beweging liet zien in zijn schilderijen. Hij schilderde geen mensen netjes naast elkaar, maar 'in actie', zodat het leek alsof de mensen op het schilderij niet door hadden dat ze geschilderd werden.

Rembrandt maakte ongeveer 300 schilderijen. Soms deed hij wel drie jaar lang over het maken van één schilderij. Hij maakte meestal kleine schilderijen, van mensen of van natuur. Rembrandt schilderde eerst met hele donkere kleuren, maar later gebruikte hij meer kleur en werden zijn schilderijen groter.

Rembrandt (gespeeld door Oscar Siegelaar)

Rembrandt werd geboren in 1606 als zoon van Neeltgen en Harmen Gerritsz van Rijn. Zijn vader was een molenaar, die twee molens in Leiden had – toentertijd behoorde hij tot de gegoede middenklasse. Rembrandt had zes broers en zussen.

Op school kreeg hij al les in kalligrafie (schoonschrijven) en schilderen, en op zijn veertiende ging hij naar de Universiteit van Leiden waar hij waarschijnlijk literatuur en theologie leerde, maar hij wist toen al dat hij liever kunstenaar wilde worden. Hij ging dus in de leer bij een meester, Jacob van Swanenburch in Leiden, waar hij begon met simpele klusjes, zoals verf maken en het atelier schoonmaken terwijl hij de fijne kneepjes van het vak leerde. Na drie jaar was hij zo goed dat hij zelfstandig schilderijen kon maken, en vertrok hij naar Amsterdam om in de leer te gaan bij Pieter Lastman. Rond zijn vijfentwintigste was hij zo goed dat zijn schilderijen werden gekocht en hij goed begon te verdienen.

Hij werd verliefd op Saskia van Uylenburgh, waar hij in 1634 mee trouwde. Hun eerste drie kinderen overleden vlak na de geboorte, maar in 1641 kregen ze een gezonde zoon die ze Titus noemden. Acht maanden later overleed Rembrandts geliefde Saskia, pas 29 jaar oud, waarschijnlijk aan tuberculose. Rond dezelfde tijd voltooide hij het beroemde schilderij De Nachtwacht.

Hoewel hij heel veel geld had verdiend had hij tegen het eind van zijn leven wel grote financiële problemen: hij gaf veel te veel geld uit aan spellen.

Geertje Dircx (gespeeld door Rosa Mee)

Al snel kreeg Rembrandt een relatie met Geertje Dircx, die bij hem in dienst was als kindermeisje van Titus. Rembrandt gaf haar zelfs een paar van Saskia's ringen, maar ze trouwden niet (dat had waarschijnlijk te maken met het testament van Saskia, waarin stond dat hij de helft van de erfenis moest afstaan als hij hertrouwde). Zeven jaar later, in 1649 gingen ze met ruzie uit elkaar, waarschijnlijk omdat Rembrandt verliefd was geworden op de nieuwe

huishoudster, Hendrickje Stoffels. Geertje verhuisde en Rembrandt bood haar aan om 60 gulden per jaar te betalen, maar dit weigerde ze. In plaats daarvan daagde ze Rembrandt voor de Huwelijkskrakeelkamer wegens verbroken huwelijksbeloften. Na een hele tijd onderhandelen en ruziemaken kwam de zaak voor de rechter, en het hof bepaalde dat Rembrandt alimentatie moest betalen, op voorwaarde dat Geertje Titus als enige erfgenaam behield en ze geen van Rembrandts verkregen bezittingen zou verkopen. Rembrandt werd door dit alles zo in beslag genomen dat hij geen enkel schilderij afleverde in dat jaar.

Toen Geertje opnieuw een aantal zaken verpandde, lukte het Rembrandt om haar in 1650 te laten opsluiten in het Spinhuis in Gouda, een tuchthuis voor vrouwen. Haar broer Pieter en neef hielpen Rembrandt door een aantal burens van Geertje verklaringen te laten afleggen over haar handel en wandel. Ze werd veroordeeld tot twaalf jaar opsluiting. De kosten van het vervoer (140 gulden) naar Gouda werden door Rembrandt voorgeschieden. Pas na vijf jaar lukte het haar vriendin Trijn Jacobs uit Edam haar vrij te praten, terwijl Rembrandt brieven naar de Goudse magistraat stuurde waarin hij eiste dat Geertje nog moest worden vastgehouden. Vermoedelijk was Geertjes slechte gezondheidstoestand doorslaggevend voor haar vrijlating. Ze heeft nog wel geprobeerd om haar naam te zuiveren, maar kort daarop is ze waarschijnlijk in Edam aan haar ziekte bezweken.

Cornelia (gespeeld door Dafne Holtland)

Inmiddels was Hendrickje Stoffels de opvolgster van Geertje geworden, maar ook met haar trouwde Rembrandt niet. Eerst door het testament van Saskia, maar toen Titus (die wel van Saskia zou erven) oud genoeg was om een testament op te stellen waarin Rembrandt als erfgenaam werd genoemd wilde Rembrandt nog steeds niet trouwen. Dat hij zichzelf en Hendrickje daardoor te schande zette (in die tijd was ongetrouwd samenleven nog een schande) interesseerde hem blijkbaar niet.

In 1654 kregen Rembrandt en Hendrickje een dochter die ze Cornelia noemden, naar Rembrandts moeder. Hendrickje overleed in 1663, 37 jaar oud. Cornelia was toen pas 9 en bleef alleen achter bij Rembrandt, die toen 57 was. Vijf jaar later, een jaar na de dood van zijn zoon Titus, overleed ook Rembrandt.